

Dr Karol Skrodzki

Uniwersytet w Białymstoku
 ORCID: 0000-0003-2131-4159
 e-mail: k.skrodzki@uwb.edu.pl

Adres jednoosobowej działalności gospodarczej w postępowaniu cywilnym

The address of a sole proprietorship in civil proceedings

Streszczenie

W artykule omówiono przepisy Kodeksu postępowania cywilnego dotyczące adresu jednoosobowej działalności gospodarczej (przedsiębiorcy), na który powinny być doręczane pisma sądowe i procesowe. W ostatnich latach były one istotnie nowelizowane. W szczególności ważna pozostawała kwestia uznania wiążącego charakteru adresu przedsiębiorcy ujawnionego w CEIDG przy doręczaniu pierwszych pism w sprawie. Autor artykułu poza omówieniem zmian przepisów związanych ze stosowaniem w postępowaniu cywilnym adresu ujawnionego w CEIDG podejmuje próbę oceny aktualnych regulacji i stojących za nimi motywów. Przedstawia również propozycje rozwiązań, które usprawniłyby doręczanie pism przedsiębiorcom.

Słowa kluczowe: postępowanie cywilne, doręczanie pism przedsiębiorcom, fikcja doręczenia

JEL: K41

Abstract

The article discusses the provisions of the Civil Procedure Code regarding the address of a sole proprietorship (entrepreneur) to which court and procedural documents should be delivered. In recent years, these provisions have been significantly amended. Particularly important has been the issue of recognizing the binding nature of the entrepreneur's address disclosed in the Central Registration and Information on Business (CEIDG) when delivering initial documents regarding a case. Apart from discussing changes in the regulations related to using the CEIDG-address in civil proceedings, the article attempts to assess the current regulations and the underlying reasons behind them. It also includes proposals for solutions that would improve the delivery of documents to entrepreneurs.

Keywords: civil proceedings, delivery of letters to entrepreneurs, fiction of delivery (service by default)

Wprowadzenie

Przepisy k.p.c. dotyczące doręczeń (w tym tych kierowanych do przedsiębiorców)¹, były na przestrzeni ostatnich lat kilkukrotnie nowelizowane, budząc za każdym razem zainteresowanie doktryny (Naworski, 1998, s. 37; Wolińska, 2003 r., s. 48; Kołacz, 2011, s. 271; Sendeki, 2013, s. 1137; Zamojski, 2019, s. 13; Kościółek, 2023 s. 8). Ustawodawca, wprowadzając kolejne zmiany, wychodził ze słusznego założenia, że procedura doręczeń ma duże znaczenie dla sprawności i szybkości postępowania sądowego. Nietrudno bowiem znaleźć przykładowy proces, w którym bieg sprawy uległ wstrzymaniu tylko ze względu na trudności związane z doręczeniem korespondencji. Sposób realizacji doręczeń istotny jest również z punktu widzenia gwarancji praw procesowych stron i możliwości ich działania w postępowaniu². W tym kontekście szczególnego znaczenia nabiera doręczenie pierwszego pisma w sprawie. Z niego bowiem strona do-

wiadyuje się o wszczęciu postępowania i konieczności podjęcia ewentualnej obrony. Rewolucyjne – można tak powiedzieć – zmiany w przedmiocie doręczeń tych pism wprowadziła jedna z ostatnich nowelizacji k.p.c. (z 4.07.2019 r.), ustanawiająca doręczenia za pośrednictwem komornika. Procedura ta objęła również jednoosobowych przedsiębiorców. Nie można jednak uznać, aby ten sposób doręczeń był – z punktu widzenia szybkości postępowania – rozwiązaniem optymalnym.

Adres przedsiębiorcy³ jest obecnie przedmiotem regulacji w Kodeksie postępowania cywilnego, przede wszystkim trzech przepisów: art. 126 § 2 pkt 1; art. 133 § 2¹ oraz art. 139, umiejscowionych w części kodeksu zawierającej przepisy ogólne o czynnościach procesowych. Ze względu na takie ich zlokalizowanie można rozważyć, czy stosujemy je tylko w sprawach związanych z przedmiotem działalności gospodarczej prowadzonej przez przedsiębiorcę, czy też w każdej

sprawie, jeśli tylko jest on jej stroną (np. z zakresu stosunków rodzinnych). Przepisy k.p.c. nie zawierają autonomicznej definicji „przedsiębiorcy”⁴ i odwołują się tylko do faktu ujawnienia o nim (jego adresach) wpisu w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej⁵ (dalej jako CEIDG). Zgodnie z definicją zawartą w Kodeksie cywilnym (art. 431) przedsiębiorca to podmiot prowadzący we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową⁶. Uzyskanie przez niego wpisu do CEIDG (złożenie wniosku o wpis) determinuje możliwość rozpoczęcia działalności gospodarczej – art. 17 ust. 1 Prawa przedsiębiorców. Na gruncie przepisów k.p.c. dotyczących doręczeń – odwołujących się do adresu ujawnionego w CEIDG – określenie „przedsiębiorca” należy zatem wiązać jedynie ze sprawami, które dotyczą prowadzonej przez niego działalności gospodarczej, a nie z wszelkimi sprawami z jego udziałem.

W ramach postulatu *de lege ferenda*, wyprzedzając nieco konkluzje artykułu, można rozważyć szerokie zastosowanie przepisów o adresie przedsiębiorcy, czyli także do spraw wykraczających poza jego działalność gospodarczą. Dane ujawnione w CEIDG stanowiłyby wówczas wiarygodną i aktualną bazę z informacjami adresowymi, analogiczną do Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności, który jednak odnosi się do często anachronicznych danych adresowych⁷ ze względu na nieprzestrzeganie obowiązku meldunkowego i nieistnienie sankcji w tym przedmiocie⁸.

Autor artykułu będzie porównywał zasady doręczeń dotyczące przedsiębiorców, których dane są ujawniane w różnych rejestrach, i próbował odpowiedzieć na pytanie, czy obecna regulacja jest spójna i pożądana.

Właściwą metodą badawczą wykorzystaną na potrzeby artykułu jest metoda dogmatycznoprawna, zaś uzupełniającą – metoda teoretycznoprawna.

Miejsce zamieszkania, adres prowadzenia działalności i adres do doręczeń

Zgodnie z art. 126 § 2 k.p.c., gdy pismo procesowe jest pierwszym pismem w sprawie, powinno zawierać – oprócz ogólnych danych z art. 126 § 1 k.p.c. – oznaczenie miejsca zamieszkania lub siedziby i adresy stron. W przypadku przedsiębiorcy wpisanego do CEIDG pierwsze pismo musi określać jego adres do doręczeń ujawniony w ewidencji. W takim brzmieniu, nawiązującym do adresu z CEIDG, art. 126 § 2 k.p.c. obowiązuje od 30.04.2018 r.⁹ W związku z tym w orzecznictwie sprzed tej daty przyjmowano, że pozew skierowany przeciwko osobie fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą powinien zawsze wskazywać miejsce jej zamieszkania, a nie np. miejsce prowadzenia przez nią działalności gospodarczej, nawet jeśli takowy został ujawniony w ewidencji. Na adres zamieszkania przedsiębiorcy powinny być również doręczane wszystkie pisma w sprawie¹⁰.

W konsekwencji nowelizacji art. 133 § 2a k.p.c. z 8.09.2016 r. (przepis § 2a został wówczas do niego dodany) pisma do przedsiębiorców¹¹ wpisanych do CEIDG należało doręczać na adres udostępniony w tej ewidencji (chyba że

strona wskazała inny adres do doręczeń). W związku z tym obowiązek oznaczenia w pierwszym piśmie procesowym w danej sprawie miejsca zamieszkania (art. 126 § 2 k.p.c.) w odniesieniu do przedsiębiorców oznaczał *de facto* powinność wskazania adresu podanego w ewidencji (adresu do doręczeń)¹². Symptomatyczne jest to, że zanim do przepisu art. 126 § 2 k.p.c., odnoszącego się do ogólnych wymogów formalnych pism procesowych, trafił obowiązek wskazywania adresu z CEIDG (2018 r.), ustawodawca wprowadził do art. 133 k.p.c. wspomniany § 2a nakazujący doręczenie pism przedsiębiorcom na adres z ewidencji (2016 r.).

Znaczenie adresu z CEIDG dla skuteczności doręczeń – historia regulacji

Obowiązek wskazywania w pierwszym piśmie procesowym adresu przedsiębiorcy ujawnionego w CEIDG jest wymogiem formalnym, uzupełnianym na zasadzie art. 130 § 1 k.p.c. Istotniejsza z punktu widzenia niniejszych rozważań pozostaje jednak moc wiążąca adresu ujawnionego w tej ewidencji, w kontekście doręczeń kierowanych do przedsiębiorcy (zwłaszcza doręczeń pierwszego pisma w sprawie). Przez określenie „moc wiążąca” należy rozumieć to, że adres przedsiębiorcy ujawniony w ewidencji będzie uznawany za właściwy do doręczeń, nawet jeśli byłby nieaktualny lub nieprawidłowy (chyba że sąd znalazłby jego nowy adres). Niepodjęcie zaś przez przedsiębiorcę pisma skierowanego na ten adres (zwłaszcza w przypadku jego nieaktualności) będzie prowadziło do skutku doręczenia, niepodważalnego w toku dalszego postępowania.

Rozumiana w powyższy sposób moc wiążąca adresu z CEIDG¹³ po raz pierwszy została ustanowiona nowelizacją z 5.02.2005 r.¹⁴ Zgodnie ze zmienionym wówczas art. 139 § 3 k.p.c.¹⁵ pisma do osób fizycznych podlegających wpisowi do ewidencji w razie niemożności doręczenia, z uwagi na nieujawnienie w niej zmiany adresu (w przypadku osób fizycznych miejsca zamieszkania i adresu), należało pozostawić w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia, chyba że nowe miejsce zamieszkania i adres były sądowi znane. Przepis ten uległ zmianie na mocy nowelizacji, która weszła w życie 21.08.2019 r.¹⁶ Wówczas to wyrażona w nim moc wiążąca adresu ograniczona została jedynie do podmiotów podlegających wpisowi do rejestru sądowego, czyli KRS.

W międzyczasie weszła w życie nowelizacja z 8.09.2016 r.¹⁷ Zgodnie ze zmienionym wtedy art. 133 § 2a pisma do przedsiębiorców podlegających wpisowi do CEIDG należało doręczać na adres udostępniany w tej ewidencji, chyba że strona wskazała inny adres do doręczeń. Jeżeli zaś ostatni wpisany adres został wykreślony jako niezgodny z rzeczywistym stanem rzeczy i nie zgłoszono wniosku o wpis nowego, który podlegałby udostępnieniu, adres wykreślony uważany był za adres udostępniony w CEIDG.

Związanie sądu adresem przedsiębiorcy ujawnionym w CEIDG (wynikające z przepisu art. 133 § 2a k.p.c.) obowiązywało do nowelizacji z 4.07.2019 r.¹⁸, w której ustawodawca postanowił z niego zrezygnować. W uzasadnieniu do

ustawy wprowadzającej tę zmianę argumentowano, że art. 133 § 2a k.p.c. nie jest dostosowany do obecnego stanu prawnego, ponieważ nie uwzględnia różnic między CEIDG i KRS w zakresie charakteru adresu podawanego w tych rejestrach i waloru adresu wykreślonego¹⁹.

Przez ponad trzy lata (od 08.09.2016 r. do 07.11.2019 r.) obowiązywał zatem art. 133 § 2a k.p.c., zgodnie z którym w postępowaniu dotyczącym doręczeń pism przedsiębiorcom, w tym pierwszych pism, wiążący był adres ujawniony w CEIDG. Jeszcze dłużej – od 5.02.2005 r. do 21.08.2019 r. – analogiczna regulacja znajdowała się w przepisie art. 139 § 3 k.p.c.

Przez ponad 10 lat przedsiębiorcy z CEIDG (osoby fizyczne) i KRS (jednostki organizacyjne) podlegali identycznym zasadom w zakresie mocy wiążącej adresu.

Różnice w charakterze wpisu adresu przedsiębiorcy w CEIDG i KRS

Rezygnując w 2019 r. w k.p.c. z mocy wiążącej adresu ujawnionego w CEIDG, ustawodawca ogólnie wskazywał na różnice związane z charakterem wpisu w tym przedmiocie do CEIDG i KRS²⁰. Porównanie najistotniejszych przepisów dotyczących tych dwóch rejestrów nie wskazuje jednak na występowanie między nimi istotnych różnic, związanych z ujawnieniem adresu przedsiębiorcy. Przede wszystkim z art. 38 pkt. 1 lit c ustawy o KRS wynika, że w dziale pierwszym rejestru przedsiębiorców zamieszcza się dane dotyczące siedziby i adresu wpisanego podmiotu. Analogiczną regulację zawiera ustawa o CEIDG. Przepis art. 5 ust. 1 pkt 6 tej ustawy stanowi, że wpisowi do CEIDG podlega adres do doręczeń oraz – jeżeli przedsiębiorca takie miejsce posiada – adres stałego wykonywania działalności gospodarczej²¹. Na przedsiębiorcach zarejestrowanych w CEIDG ciąży ponadto dodatkowy wymóg – nieznaný ustawie o KRS – polegający na obowiązku posiadania tytułów prawnych do nieruchomości, których adresy są ujawniane w ewidencji (Komieżyńska-Orlińska & Żywicka, 2019, komentarz do art. 17).

Przepis art. 17 ustawy o KRS ustanawia domniemanie prawdziwości danych wpisanych do rejestru. Identyczne domniemanie wiąże się z danymi wpisanymi do CEIDG (art. 17 ustawy o CEIDG). W przypadku obu rejestrów na przedsiębiorcach spoczywa obowiązek aktualizowania ujawnionych w nich danych, tak aby były one prawdziwe (art. 15 ustawy o CEIDG i art. 47 ustawy o KRS).

Porównując charakter wpisów ujawnianych w KRS i CEIDG, trzeba również pamiętać, że według pierwotnych założeń ustawodawcy to KRS miał być jedynym rejestrem zawierającym dane zarówno przedsiębiorców osób fizycznych, jak i tych działających w złożonych formach organizacyjno-prawnych²². Ostatecznie od idei tej odstąpiono dopiero w ramach nowelizacji wprowadzonej ustawą z 14.11.2003 r. o zmianie ustawy – Prawo działalności gospodarczej oraz niektórych innych ustaw²³.

Z punktu widzenia omawianego problemu (mocy wiążącej adresu) różnica między rejestrami istnieje na gruncie

przepisów k.p.c. Dotyczy ona pouczenia przedsiębiorcy podlegającego wpisowi o skutkach zaniedbania aktualizacji adresu. Z chwilą nowelizacji k.p.c., wprowadzającej obowiązek posługiwania się adresem ujawnionym w KRS, do kodeksu dodano przepis wyrażający powinność sądu rejestrowego w kwestii pouczenia o skutkach zaniedbania zgłoszenia w rejestrze zmian adresowych (art. 139 § 4). W związku z wprowadzeniem w 2016 r. art. 133 § 2a k.p.c., dotyczącym przedsiębiorców podlegających wpisowi do CEIDG, nie przewidziano w k.p.c. jednak analogicznej regulacji. Rzecz w tym, że obowiązek takiego pouczenia nie został też wyrażony w żadnym innym akcie prawnym regulującym status jednoosobowej działalności gospodarczej (Żuk, 2009). W istocie, przypadkowo, nie znalazł się on również w ustawie o CEIDG²⁴.

W związku z powyższym w piśmiennictwie (Weitz, 2016, s. 817) i orzecznictwie²⁵ za wątpliwe przyjmowano to, czy sankcja pozostawienia pisma w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia mogłaby mieć zastosowanie do osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (odmiennie: Dudka, 2016, s. 345; Michalska-Marciniak, 2016, komentarz do art. 139 k.p.c.). Z przepisów nie wynikała bowiem dla tych przedsiębiorców informacja o takim skutku procesowym, w szczególności – odmiennie niż przedsiębiorcy wpisani do KRS – nie byli oni o tym pouczeni przy pierwszym wpisie do ewidencji (Naworski, 2007, s. 125).

Obecna regulacja doręczeń

W ramach nowelizacji z dnia 9.03.2023 r.²⁶ (weszła w życie 1.07.2023 r.) do art. 136 k.p.c. dodano § 5 stanowiący, że strona będąca przedsiębiorcą wpisanym do CEIDG ma obowiązek zawiadamiać sąd o każdej zmianie adresu do doręczeń ujawnionego w ewidencji. W razie zaniedbania tego pismo podlegające doręczeniu będzie pozostawione w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia, chyba że nowy adres jest sądowi znany (art. 136 § 2). Przepis ten odnosi jednak skutek tylko wobec doręczeń kierowanych do przedsiębiorcy w trakcie postępowania (Dziurda, 2023, uwagi do art. 139). Inaczej mówiąc, w toku sprawy sąd będzie doręczał przedsiębiorcy pisma na adres ujawniony w ewidencji, ze skutkiem uznania ich za doręczone w przypadku np. nieaktualności adresu. Konsekwencje takie nie będą jednak miały zastosowania do pierwszego pisma w sprawie.

Doręczeń pierwszego pisma dotyczy – również znowelizowany 9.03.2023 r. – przepis art. 139 § 2¹ k.p.c. Przewiduje on, że w przypadku niemożności doręczenia stronie będącej przedsiębiorcą wpisanym do CEIDG pierwszego pisma, ze względu na nieujawnienie w tej ewidencji zmiany adresu do doręczeń, będzie ono kierowane na adres zamieszkania strony²⁷. Adres z ewidencji traci zatem znaczenie na rzecz adresu zamieszkania przedsiębiorcy.

Zgodnie z aktualnie obowiązującymi przepisami (w odróżnieniu od stanu prawnego sprzed 7.11.2019 r.), sąd nie ma możliwości przyjęcia skutku doręczenia pierwszego pisma, poprzestając tylko na ustaleniu faktu nieodebrania

go pod adresem z CEIDG (w szczególności z powodu nieaktualności ujawnionego w niej adresu).

Wykluczenie przyjęcia takiego skutku ustawodawca tłumaczy (w uzasadnieniu do projektu ustawy) wspomnianym już argumentem braku pouczenia przedsiębiorcy na etapie wpisywania go do CEIDG o procesowych skutkach zaniechania zapewnienia aktualności ujawnianego adresu²⁸. Ponadto – zdaniem ustawodawcy – kwestii pouczenia nie da się rozwiązać przez zmianę przepisów regulujących wpisy do CEIDG. Nawet bowiem wprowadzenie aktualnie takiego wymogu pouczenia nie będzie odnosiło skutku wobec osób już wpisanych do tej ewidencji (odrębne zaś informowanie ich przez organ prowadzący ewidencję byłoby technicznie zbyt obciążające)²⁹.

Ocena obecnej regulacji

Argumenty z uzasadnienia do nowelizacji z 9.03.2023 r. nie wydają się przekonujące, a przez to obecnie obowiązujące rozwiązania dotyczące doręczeń przedsiębiorcom trzeba ocenić krytycznie.

Można pominąć kwestię tego, czy zastosowanie mocy wiążącej adresu ujawnionego w CEIDG wymaga uprzedniego pouczenia przedsiębiorcy o takich skutkach. Przyjmując nawet, że takie pouczenie jest wymagane, nie można zasadnie uważać, aby mógł go udzielić jedynie w drodze indywidualnej (każdemu przedsiębiorcy z osobna) organ prowadzący ewidencję. Może ono nastąpić w odniesieniu do wszystkich przedsiębiorców (także już tych wpisanych do CEIDG) na mocy nowelizacji ustawy o CEIDG. Gdyby bowiem ustawodawca w ramach zmiany jej przepisów zawarł unormowanie informujące przedsiębiorców podlegających wpisowi do CEIDG o takim skutku, jednocześnie określając termin na zaktualizowanie wpisów adresowych w ewidencji, to nie sposób przyjąć, aby takie ustawowe pouczenie – po wejściu w życie wprowadzonych przepisów – nie odniosło skutku prawnego.

Współczesne systemy prawne korzystają z sentencji *ignorantia iuris nocet*, zaczerpniętej z rzymskiego dziedzictwa prawnego (por. Zaidler, 2014, s. 719). Trybunał Konstytucyjny w uchwale z 7.03.1995 r.³⁰ wyraził pogląd, że funkcjonowanie prawa, zwłaszcza w demokratycznym państwie prawnym, opiera się na założeniu, iż wszyscy adresaci obowiązującej normy prawnej znają jej treść (tzw. fikcja powszechnej znajomości prawa) i nikt nie może uchylić się od ujemnych skutków naruszenia tej normy na tej podstawie, że normy tej nie znał lub rozumiał ją opacznie. Zgodnie z tą zasadą nie można się tłumaczyć nieznaną normą prawa należycie ogłoszonego. Przyjmuje się bowiem, że każdy zainteresowany treścią adresowanych do niego norm prawnych ma możliwość zapoznania się z obowiązującymi aktami prawnymi. Przyjęcie fikcji powszechnej znajomości przepisów prawnych zamieszczonych w należycie ogłoszonych i obowiązujących aktach prawnych jest konieczne ze względu na pewność i bezpieczeństwo obrotu prawnego.

Trzeba przy tym dodać, że w przypadku omawianej problematyki mamy do czynienia z przedsiębiorcami, wobec

których stawia się wyższy wzorzec staranności niż w przypadku osób nieprowadzących działalności gospodarczej. Na przykład na gruncie przepisu art. 355 § 2 k.c. przedsiębiorca zobowiązany jest do wykazania szczególnej staranności. Na podstawie tego przepisu w orzecznictwie wywodzi się, że należyta staranność obejmuje także znajomość obowiązującego prawa oraz następstw z niego wynikających w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej³¹.

Na przedsiębiorcach wpisanych do CEIDG już teraz spoczywa ponadto ustawowy obowiązek dbania o aktualność wpisów ujawnionych w ewidencji, przejawiający się powinnością złożenia w ciągu 7 dni stosownego wniosku aktualizującego wpis (art. 15 ust. 1 ustawy o CEIDG). Z przepisu art. 16 ustawy o CEIDG wynika zaś domniemanie, że dane wpisane do ewidencji są prawdziwe.

Na podstawie innych regulacji k.p.c. można natomiast dojść do przekonania, że jednoosobowi przedsiębiorcy – na gruncie doręczeń – traktowani są nawet korzystniej od osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej. Przepisy odrębne o postępowaniu w sprawach gospodarczych nie przewidują żadnych szczególnych unormowań związanych z doręczeniami kierowanymi do przedsiębiorców – w szczególności – do tych wpisanych do CEIDG. Odmienne zasady doręczeń pozwanym (nie tylko przedsiębiorcom) obowiązują natomiast w elektronicznym postępowaniu upominawczym. Zgodnie z przepisem art. 505³⁴ k.p.c. – w brzmieniu nadanym mu na mocy nowelizacji z 4.07.2019 r. – jeżeli pozwany, pomimo powtórzenia zawiadomienia zgodnie z art. 139 § 1 k.p.c. (doręczenie *per aviso*), nie odebrał nakazu zapłaty, uznaje się go za doręczony, o ile adres, pod którym pozostawiono zawiadomienia, jest tożsamy z adresem ujawnionym w rejestrze PESEL. W elektronicznym postępowaniu upominawczym ustawodawca – mając zapewne na uwadze sprawność tego postępowania – odstąpił od ogólnych zasad doręczeń pierwszych pism procesowych i dopuścił możliwość przyjęcia fikcji doręczenia niepodjętej korespondencji pod tym tylko warunkiem, że adres podany w pozwie zgadza się z adresem zameldowania ujawnionym w bazie PESEL.

Regulacja ujęta w elektronicznym postępowaniu upominawczym, dotycząca przyjęcia fikcji doręczenia na adres z bazy PESEL, stanowi istotne odstępstwo od wprowadzonych nowelizacją z 4.07.2019 r. zasad doręczeń pierwszych pism procesowych dotyczących osób fizycznych (doręczenie przez komornika). Ze względu na sprawność postępowania czy też związane z EPU ograniczenia techniczne udziela słabszej ochrony praw procesowych osobom fizycznym³².

Można też odwołać się do wprowadzonego do k.p.c. nowelizacją z 15.03.2018 r.³³ obowiązku doręczania pism osobom fizycznym reprezentującym podmioty wpisane do KRS, likwidatorom, prokurentom czy członkom organów lub osobom uprawnionym do powołania zarządu. Pisma kierowane do tych osób przesyła się na ich adres do doręczeń ujawniony w KRS. Według art. 139 § 3¹ k.p.c., jeżeli zajdzie wobec nich niemożność doręczenia z uwagi na niezgłoszenie do KRS oświadczenia o zmianie adresu, to pismo pozostawia się w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia (chyba że inny adres do doręczeń lub ich miejsce zamiesz-

kania i adres są sądowi znane). W przypadku tych osób fizycznych obowiązuje zatem moc wiążąca adresu ujawnionego w KRS, co oznacza, że są one bardziej restrykcyjnie traktowane na gruncie k.p.c. niż inne osoby fizyczne, w tym prowadzące jednoosobową działalność gospodarczą. Ponadto, w stosunku do nich trudno zidentyfikować podstawę prawną do pouczenia przez sąd rejestrowy o konieczności aktualizowania adresu ujawnionego w KRS, pod rygorem przyjęcia skuteczności kierowanych na nich doręczeń. Przepis art. 139 § 4 k.p.c., który dotyczy takiego obowiązku sądu, odnosi się tylko do podmiotów wpisanych do KRS (§ 3), a nie ich reprezentantów (§ 3¹).

Podsumowanie

Obecne rozwiązania – wprowadzone nowelizacją z 9.03.2023 r. – zgodnie z którymi, jeśli doręczenie pierwszego pisma w sprawie na adres przedsiębiorcy ujawniony w CEIDG okaże się nieskuteczne (np. ze względu na nieaktualność adresu), to zastosowanie znajdzie doręczenie na adres zamieszkania (w tym za pośrednictwem komornika), trzeba ocenić krytycznie.

W zakresie doręczeń pierwszych pism powinny obowiązywać identyczne zasady zarówno w odniesieniu do podmiotów podlegających wpisowi do KRS, jak i przedsiębiorców z CEIDG (por. Kościółek, 2023, s. 14). Nawet jeśli obecnie na gruncie k.p.c. występują między tymi dwoma rejestrami różnice w zakresie informowania przedsiębiorcy o skutkach nieujawnienia zmiany adresu, to nie ma przeszkód do wprowadzenia powszechnego unormowania, które – w zakresie pouczenia o skuteczności doręczeń – stawiałoby przedsiębiorców wpisanych do CEIDG oraz w KRS w jednakowej pozycji. Prowadzenie działalności gospodarczej wiąże się z profesjonalizmem, wyrażającym się m.in. znajomością

przepisów prawa, w szczególności regulujących funkcjonowanie ewidencji, w której przedsiębiorca podlega rejestracji, zwłaszcza zaś skutków związanych z zaniechaniem aktualizowania w niej wpisów (w przedmiotowym przypadku dotyczących adresu). Skoro w k.p.c. ustawodawca co do zasady restrykcyjnie traktuje przedsiębiorców (zob. postępowania odrębne w sprawach gospodarczych czy z udziałem konsumentów), to nie ma silnego argumentu przeciwko temu, aby nie zastosować wobec nich wyższych standardów także w przedmiocie doręczeń.

Nawet jeśli zgodzić się z założeniami leżącymi u podstaw obecnej regulacji, to można zaproponować rozwiązanie kompromisowe, w ramach którego przedsiębiorcy wpisani do CEIDG byłoby traktowani, przy doręczaniu im pierwszego pisma w sprawie, na wzór pozwanych w elektronicznym postępowaniu upominawczym. W związku z tym doręczenie na adres z CEIDG byłoby skuteczne, jednak przedsiębiorca w toku sprawy mógłby je kwestionować, powołując się np. na nieaktualność adresu z ewidencji.

CEIDG jest sprawnie działającą, centralną ewidencją, obsługiwana elektronicznie. Każdy przedsiębiorca w trakcie swojej działalności musi się z nią zetknąć przynajmniej raz i poznać zasady ujawniania w niej wpisów. Ewidencja zawiera precyzyjne dane dotyczące adresu głównego i – ewentualnie – dodatkowego miejsca prowadzenia działalności oraz adres do doręczeń. Ponadto, przedsiębiorca wpisany do CEIDG jest obowiązany posiadać tytuł prawny do nieruchomości, których adresy podlegają ujawnieniu.

Rezygnowanie przez ustawodawcę z przyjęcia skutku doręczenia wobec przedsiębiorców wpisanych do CEIDG na podstawie ujawnionych w niej danych adresowych jawi się jako przeciwne sprawności postępowania i jest marnowaniem potencjału tej ewidencji. CEIDG wydaje się idealną bazą adresową do wykorzystania w postępowaniu cywilnym, pozwalającą na wyeliminowanie czasochłonnych doręczeń komorniczych.

Przypisy/Notes

¹ Poza zakresem zainteresowania tego artykułu pozostają przepisy dotyczące doręczeń kierowanych do przedsiębiorców podlegających wpisowi do KRS. W ich przypadku obowiązujące regulacje cechuje stabilność i ich stosowanie nie budzi wątpliwości (art. 133 § 22 oraz 139 § 3 k.p.c.).

² Postanowienie SN z 28.02.2020 r., IV CZ 1/20, niepubl.

³ Odwołanie w k.p.c. do pojęcia „adresu”, w przypadku przedsiębiorców, nawiązuje do ich miejsca zamieszkania lub do ujawnionego we właściwej ewidencji adresu do doręczeń.

⁴ Przed 3.05.2012 r. – na potrzeby postępowania w sprawach gospodarczych – taką definicję zawierał przepis art. 479². W dalszej części artykułu pojęcie „przedsiębiorca” będzie oznaczało osoby fizyczne prowadzące jednoosobową działalność gospodarczą.

⁵ Ustawa z 6.03.2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 541 ze zm.).

⁶ Analogiczną definicję przedsiębiorcy zawiera ustawa z 6.03.2018 r. Prawo przedsiębiorców (t.j. Dz. U. z 2023, poz. 221, ze zm.).

⁷ Od dnia 1.01.2013 roku z Kodeksu wykroczeń wyeliminowano przepis art. 147 § 1 i 2 i tym samym sankcję za niewywiązanie się z obowiązku meldunkowego. Oznacza to, że obecnie pomimo formalnego obowiązku meldunkowego brak jest jakiegokolwiek kary za jego niedochowanie.

⁸ Wyprzedzając rozważania artykułu, trzeba zauważyć, że w ramach jednej z ostatnich nowelizacji k.p.c. ustawodawca postanowił jednak przyznać względnie wiążący charakter danych adresowych z bazy PESEL.

⁹ Zmiana wprowadzona na mocy ustawy z 6.03.2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo przedsiębiorców oraz inne ustawy dotyczące działalności gospodarczej (Dz. U. z 2018, poz. 650, ze zm.).

¹⁰ Postanowienie SN z 26.01.1993 r. II CRN 74/92, niepubl.; postanowienie SN z 10.03.2006 r., IV CK 287/05, niepubl.; wyrok SA w Poznaniu z 19.12.2012 r., I Aca 1046/12, niepubl.

¹¹ Istota nowelizacji art. 132 § 2a polegała na dodaniu obok rejestru KRS również CEIDG jako ewidencji o równoważnym znaczeniu dla kwestii ustalenia adresu przedsiębiorcy.

¹² Por. postanowienie SN z 14.02.2000 r., II KKN 1152/99, niepubl., dotyczące podmiotów wpisanych do KRS.

¹³ W omawianym przypadku chodziło o ewidencje działalności gospodarczej prowadzone przez gminy, na podstawie art. 7a ustawy z 19.11.1999 r. Prawo działalności gospodarczej (Dz. U. z 1999 r. nr 101, poz. 1178 ze zm.).

¹⁴ Ustawa z 2.07.2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2004, nr 172, poz. 1804).

- ¹⁵ W ramach tej nowelizacji usuwano wątpliwości odnośnie do znaczenia adresów ujawnionych w rejestrze i ewidencji, występujących na gruncie wcześniejszego brzmienia przepisu art. 139 § 3 k.p.c.
- ¹⁶ Ustawa z 4.07.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r., poz. 1469).
- ¹⁷ Ustawa z 10.07.2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 1311).
- ¹⁸ Zob. przypis 16.
- ¹⁹ Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 3137, s. 155.
- ²⁰ Tamże.
- ²¹ CEIDG nie zawiera informacji o adresie zamieszkania przedsiębiorcy.
- ²² Zob. art. 36 pkt 1 ustawy o KRS w brzmieniu obowiązującym w dacie jej wejścia w życie (Dz.U. z 1997 r. nr 121, poz. 769).
- ²³ Dz.U. z 2003 r. nr 217, poz. 2125.
- ²⁴ Przypadek ten wynikał z ciągłego odraczania w czasie wejścia w życie ewidencji CEIDG.
- ²⁵ Uchwała SN z 28.11.2006 r., III CZP 103/06, nipubl.
- ²⁶ Ustawa z dnia 9.03.2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r., poz. 614).
- ²⁷ Adres zamieszkania przedsiębiorcy nie podlega ujawnieniu w CEIDG.
- ²⁸ Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 2650, s. 11.
- ²⁹ Tamże, s. 12.
- ³⁰ W 9/94, OTK Zb. Urz. 1995, nr 1, poz. 20; zob. również uzasadnienie postanowienia SN z 25.02.1998 r., II UKN 519/97, OSNAPUS 1999, nr 1, poz. 36.
- ³¹ Wyrok SN z 17.08.1993 r., III CRN 77/93 OSNC 1994 nr 3, poz. 69; wyrok SN z 7.11.2003 r., I CK 221/02, niepubl.
- ³² W EPU rozpoznaje się rocznie około 2,5 mln spraw, co oznacza, że jest to istotna liczba z punktu widzenia liczby spraw corocznie rozpoznawanych w sądach – około 15 mln.
- ³³ Ustawa z 26.01.2018 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018, poz. 398).

Bibliografia/References

Literatura/Literature

- Dutka, P. (2016). Pozostawienie pisma w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia w stosunku do przedsiębiorcy – osoby fizycznej. *Monitor Prawniczy*, (6).
- Dziurda, M. (2023). *Kodeks postępowania cywilnego. Praktyczny komentarz do nowelizacji z 2023 r.* Wolters Kluwer.
- Kończak, J. (2011). Kilka uwag o adresie do doręczeń pism sądowych osobom fizycznym prowadzącym działalność gospodarczą (art. 133 § 2a k.p.c.). *Przegląd Sądowy*, (11–12).
- Komierzyńska-Orlińska, E., & Żywicka, A. (2019). Komentarz do ustawy o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punktach Informacji dla Przedsiębiorcy. W: M. Wierzbowski (red.), *Konstytucja biznesu. Komentarz*. Wolters Kluwer.
- Kościółek, A. (2023). Pozostawienie w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia pisma skierowanego do przedsiębiorcy – uwagi na tle nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego z 9.03.2023 r. *Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego*, (8). <https://doi.org/10.33226/0137-5490.2023.8.2>
- Michalska-Marciniak, A. (2016). W: K. Piasecki (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz do art. 1–366*. C. H. Beck.
- Naworski, J. P. (1998). Doręczanie pism sądowych przedsiębiorcom. *Radca Prawny*, (4).
- Naworski, J. P. (2007). Głos do uchwały SN z dnia 28 listopada 2006 r., III CZP 103/06. *Orzecznictwo Sądów Polskich*, (11).
- Sendacki, P. (2013). Doręczenia przedsiębiorcom indywidualnym w postępowaniu cywilnym. *Monitor Prawniczy*, (21).
- Weitz, K. (2016). W: T. Ereciński (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Postępowanie rozpoznawcze* (wyd. V). Wolters Kluwer.
- Wolińska, A. (2003). Zasady doręczania pism sądowych przedsiębiorcom – analiza przepisów i orzecznictwa. *Prawo Spółek*, (2).
- Zamojski, Ł. (2019). Doręczenie pozwanemu pierwszego pisma procesowego wywołującego potrzebę obrony na podstawie art. 139¹ k.p.c. *Monitor Prawa Handlowego*, (3), 13–25.
- Zeidler, K. (2014). O fikcji powszechnej znajomości prawa i nadziei na społeczną znajomość zasad prawa. *Gdańskie Studia Prawnicze*, XXXI.
- Żuk, A. (2009). Głos do uchwały SN z dnia 8 listopada 2006 r., III CZP 103/06. *LEX/el*.

Akty prawne/Legal acts

- Ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2019 r., poz. 1460 z późn. zm.).
- Ustawa z 6.03.2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy (Dz.U. z 2019 r., poz. 1291 ze zm.).
- Ustawa z 6.03.2018 r. Prawo przedsiębiorców (t. j. Dz.U. z 2023, poz. 221, ze zm.).

Dr Karol Skrodzki

Doktor nauk prawnych. Asystent w Katedrze Prawa Cywilnego i Handlowego na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku. Autor i współautor publikacji z zakresu prawa cywilnego, handlowego oraz postępowania cywilnego, w tym artykułów, komentarzy oraz glos. Adwokat, członek Izby Adwokackiej w Białymstoku.

Dr Karol Skrodzki

PhD in law; assistant in the Department of Civil and Commercial Law, Faculty of Law at the University of Białystok; author and co-author of publications in the field of civil and commercial law as well as civil procedure, including articles, comments and glosses; an attorney, a member of the Bar Association of Białystok.